

9. Maslou A. G. Motivacija i lichnost'. Sankt-Pterburg: Evrazija, 1999. 478 s.

10. Petenko N. Internet-portal «Najdi svoj vyzov». Pravil'noe primenenie sily voli. <http://www.freedomfyc.com/silavoli>

11. Tirni D. Sila voli. Voz'mi svoju zhizn' pod kontrol'. Moskva: Izdatel'stvo «Je», 2017. 304 s.

12. Hjelvorson H. G. Psihologija motivacii. Kak glubinnye ustanovki vlijajut na nashi zhelanija i postupki. Moskva: Mann, Ivanov i Ferber, 2014. 280 s.

УДК: 37.011.3–057:17.022.1

Хуртенко О.В., канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри теоретико-методичних основ фізичного виховання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, e-mail: kseniaxyrtenko@gmail.com

СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню іміджу викладача сучасного вищого навчального закладу, зокрема, особливостям та складових іміджу молодих викладачів сучасних вищих навчальних закладів, вивченню факторів та закономірностей формування професійного іміджу. У статті представлено теоретичний аналіз поняття іміджу молодого педагога. Досліджено існуючі поняття термінів «імідж», структура і зміст іміджу, виділені особливості професійного іміджу педагога. З'ясовано передумови формування іміджу, фактори, що на нього впливають, основні структурні компоненти. Проаналізовано роль мотивації у формуванні іміджу та обґрунтовано необхідність формування позитивного професійного іміджу педагога як детермінанти успішної професійної діяльності. Автор, проаналізувавши проблеми, що стоять перед сучасною системою освіти, робить висновок, що професійні навички без урахування іміджевої складової вже не можуть забезпечити успішне здійснення професійної педагогічної діяльності.

Ключові слова: імідж молодого педагога, структура і зміст іміджу, образ, індивідуальний імідж, іміджологія.

Статья посвящена исследованию имиджа преподавателя современного вуза, в частности особенностям и составляющих имиджа молодых преподавателей современных высших учебных заведений, изучению факторов и закономерностей формирования профессионального имиджа. В статье представлены теоретический анализ понятия имиджа молодого педагога. Исследованы существующие понятия терминов «имидж», структура и содержание имиджа, выделенные особенности профессионального имиджа педагога. Выяснено предпосылки формирования имиджа, факторы, на него влияющие, основные структурные компоненты. Проанализирована роль мотивации в формировании имиджа и обоснована необходимость формирования по-

ложительного профессионального имиджа педагога как детерминанты успешной профессиональной деятельности. Автор, проанализировав проблемы, стоящие перед современной системой образования, делает вывод, что профессиональные навыки без учета имиджевой составляющей уже не могут обеспечить успешное осуществление профессиональной педагогической деятельности.

Ключевые слова: имидж молодого педагога, структура и содержание имиджа, образ, индивидуальный имидж, имеджелогия.

Постановка проблеми. З огляду на неодмінні та постійні зміни, які ми спостерігаємо у сучасній педагогічній науці, актуальними постають питання визначення іміджу молодого педагога, як рушійного фактору прогресу та вдосконалення сучасної системи навчання. Процес підготовки молодих кадрів, які володіють високим рівнем конкурентоспроможності, мають ґрунтовні знання з обраної сфери та високий рівень компетентності у суміжних галузях професійної діяльності, готові до безперервного навчання та вдосконалення – ось основна мета професійної освіти. Оновлені стандарти й вимоги до системи вищої освіти підвищують рівень уваги до особистості педагога. Особливо актуальними постають питання створення та закріплення позитивного іміджу за молодими спеціалістами, які через невеликий досвід діяльності за обраним фахом часто стикаються з цілим рядом проблем, пов'язаних із пошуком найбільш оптимальних способів поведінки під час побудови професійної діяльності. Професія вчителя, педагога – свого роду особлива. Ті, хто викладають у освітніх закладах часто вважають, що їх основне завдання – навчити, забезпечити достатньою кількістю теоретичних знань, збагатити навичками та вміннями. І часто не задумуються про те, що крім сухого викладення матеріалу, вони перш за все перебувають у тісному та нерозривному зв'язку із особистістю студента. Таке суто дидактичне відношення до професійної діяльності часто призводить до того, що студент втрачає інтерес спочатку до самого педагога, а потім і до предмету, що в результаті знецінює цінність самої освіти. Адже без інтересу до особистості педагога немає інтересу до навчання. Щоб бути цікавим для студентів педагог повинен постійно самовдосконалюватися, бути «на одній хвилі» зі студентством. Але тут важливо не перейти у крайнощі та не перевести процес взаємодії «педагог – студент» у розряд панібратських. Як же забезпечити позитивний педагогічний імідж молодому спеціалісту і при цьому забезпечити повагу та авторитет як серед учнів, так і серед колег?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування індивідуального іміджу молодого викладача давно цікавить психологів та педагогів. У психологічній традиції безпосереднє відношення до дослідження явищ іміджу мають такі напрями досліджень, як вивчення сприйняття, у тому числі побудова образу, аналіз індивідуальної та колективної діяльності, дослідження спілкування й соціального пізнання

(Б.Г. Ананьєв, В.Л. Барабанщиків, А.А. Бодальов, С.М. Василевський, Б.М. Величковський, А.В. Запорожець, В.П. Зінченко, О.М. Леонтєв, А.Д. Логвиненко, І.М. Сеченов, С.Д. Смирнов, Є.М. Соколов та ін.) [7].

Імідж – загальний компенсуючий механізм особистості, орієнтований на діяльність. Являє собою морфему психологічної активності. Він містить цілеспрямований образ, покликаний здійснити певний емоційно–психологічний вплив на людину. Якщо говорити про педагогічний імідж, то такий образ створюється відповідно до уявлень педагога про ідеальну манеру професійної діяльності, спілкування, зовнішнього вигляду і активно впливає на формування професійно–педагогічної культури. Він вимагає від педагога підбору індивідуального власного стилю роботи та оволодіння технологіями ефективною само презентації [6].

Індивідуальний або особистісний імідж сучасного молодого педагога одна із малодосліджених проблем, саме тому вирішення цього питання є актуальним і своєчасним. Дане питання у своїх дослідженнях піднімали В.Г. Горчакова, Н.В. Гузій., П.С. Гуревич, А.А. Калюжний, Ф.А. Кузін, Л.М. Мітіна та інші.

Метою статті є аналіз особливостей та складових іміджу молодих викладачів сучасних вищих навчальних закладів, вивчення факторів та закономірностей формування професійного іміджу.

Виклад основного матеріалу. Сукупний образ викладача вищої школи – це динамічна характеристика, яка є результатом тривалого процесу самовдосконалення. На нього вливають індивідуальні властивості людини, її професійний і життєвий досвід, рівень виховання і освіти. За словами провідного фахівця у галузі імеджології В.М. Шепеля, імідж – це дещо збірне, головним компонентом якого є особиста привабливість фахівця. Інтерес до особистості наставника, вчителя з'явився ще в період античності і з часом перелік вимог до його особистості постійно поповнювався новими пунктами відповідно вимог часу [13; 14].

Поняття іміджу наближене до поняття персоніфікації, але включає не лише природні риси особистості, але й спеціально створені. Крім того, є свідченням як зовнішнього так і внутрішнього образу людини, його психологічного типу.

Значний вплив на педагогічну науку і практику в плані вивчення особистості викладача справили ідеї письменника і педагога Льва Толстого. Він вказував, що основним рисами народного вчителя має бути любов до дітей та педагогічної праці, а також педагогічна майстерність, або талант. Ним була запропонована своєрідна ієрархія складових професіоналізму вчителя: якщо він любить свою справу, то він буде хорошим вчителем, якщо вчитель любить дітей, як батьки, то він буде кращим, ніж той, хто прочитав усі книги, але не любить ні своєї справи ні своїх учнів, якщо вчитель поєднує у собі знання, любов до справи та учнів, тоді він є досконалим вчителем [1].

Проблема професійного становлення особистості безпосередньо пов'язана з питаннями освоєння професійної діяльності, з питаннями розвитку й реалізації особистості на різних етапах її професійного шляху. У процесі професійного становлення, по мірі зростання професіоналізму змінюється й професійна самосвідомість, формується власний стиль поведінки та певний образ. Отже, під образом ми розуміємо не тільки сприйнятий зовнішньо вигляд, але і образ мислення, дій та вчинків людини. Слово «образ» використовується у широкому розумінні – як уявлення про людину. Це означає, що поняття імідж може трактуватися і так: це оцінка людини іншими людьми: якою вони її бачать, як оцінюють та як до неї відносяться.

Звідси імідж – це цілеспрямовано сформований образ, багатозначне послання, адресоване різним людям, взаємозбагачуючий діалог, багатобразний, стереотипний або особистісний.

Імідж є прийомом психологічного впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом передстартової підготовки, необхідним атрибутом різних досягнень. В ньому відображена сукупність як реальних так і очікуваних якостей. Успішність іміджевого впливу обумовлена спектром особистісних і образних трансформацій. Умови для такого перевтілення забезпечуються емоційністю, творчим станом та інсайтовими іміджевими ідеями [11].

Іміджологія оперує поняттями особистого іміджу, яке визначається як поєднання зовнішніх та внутрішніх складових особистості. Ці характеристики зумовили такі типи іміджі: самоімідж – сприймання особистістю себе; імідж, який сприймається іншими; бажаний імідж. Останній поділяється на особистісний або індивідуальний та професійний, що буває позитивним та негативним.

Індивідуальний імідж педагога є проекцією його особистості – наявності особистого обличчя та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним. Особистість має свої позиції, своє яскраво виражене відношення до життя, світобачення, до якого вона прийшла на основі великої свідомої роботи. Вона має самостійні думки, небанальні почуття, силу волі здібність та внутрішню пристрасть. Висока оцінка ототожнюється з почуттям власної гідності.

Індивідуальний педагогічний імідж буває позитивним та негативним, і залежить від правильного та вмілого вибору засобів впливу на суб'єктів педагогічної діяльності та бажань педагога. На нашу думку, власний позитивний імідж великою мірою залежить від внутрішньої сутності людини: системи цінностей, переконань, позицій, що виявляється і у зовнішньому вигляді. Такій особистості притаманні такі риси: власної гідності, самоповаги, відповідальності за себе та майбутнє, висока професійна самооцінка, потреба в самореалізації, гнучкість у пошуку творчих альтернатив у процесі навчання. Позитивний імідж ви-

кликає відчуття молодості, свіжості та здоров'я. Він ефективний, результативний іноді перевищує очікування [8].

Імідж є динамічним утворенням, він не може бути заданим раз і назавжди. Відношення до іміджу у різних педагогів різне. На нашу думку, негативно відноситься до нього певна частина представників старшого покоління вчителів, які його розуміють як маску, сприймають упереджено, як виклик, або намагання бути нещирим. Або ж вважають, що створювати імідж повинні молоді вчителі, а старшим непотрібно змінюватися. Така тенденція призводить до того, що деякі педагоги стають нецікавими як особистість, особливо для молоді.

На думку О. Грейліх, імідж – це емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу педагога у свідомості студентів, колег, соціального оточення, у масовій свідомості [2].

Найбільш значимими складовими педагогічного іміджу є: зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє «Я». Внутрішня складова іміджу визначає стан людини, який впливає на її зовнішність, визначаючи її мімічні та поведінкові реакції. Зовнішній імідж повинен відповідати інтересам суспільства, готувати учнів до отримання певної інформації.

Через зовнішній вигляд людина (свідомо чи підсвідомо) посилає іншим людям інформацію про себе, на невербальному рівні розповідає про те, що вона собою являє [12]. Люди формують особисту думку про інших протягом перших п'яти секунд знайомства, а 85 % з них будують своє перше враження на основі зовнішнього вигляду [10].

Не лише зовнішній вигляд, але й вербальна поведінка має велике значення для створення іміджу педагога, який реалізується під час спілкування. Вона є лише однією складовою іміджу, але дає можливості спробувати свої сили і оцінити здібності. Характер спілкування залежить від іміджу обох учасників процесу спілкування – педагога і учня. Чим вищий вербальний рівень у педагога, тим більше знань він зможе передати тим, хто прагне якнайбільше дізнатися. Адже вербальна поведінка – це найкраща зброя педагога, якою він повинен майстерно володіти.

Мовлення, як найактивніший засіб міжособистісного впливу, повинно відповідати якісним характеристикам, найважливішими серед яких є:

– доступність: точний підбір мовних засобів для адекватного висловлювання думок з урахуванням можливостей сприйняття слухачів. Ознакою майстерності мовленнєвого впливу є вміння говорити про складні речі ясно і просто, але одночасно з глибоким знанням предмету.

– варіативність – здатність одну і ту ж річ описувати та говорити про неї по-різному, використовувати різноманітні мовні засоби, враховувати особливості різних стилів мовлення.

- виразність – уміння викликати у свідомості слухачів наочні образи за допомогою метафор, прикладів, алегорій та порівнянь.
- логічність – послідовна аргументація, зосередження на основній ідеї.
- літературність – точність використання слів, правильність наголосу, закінчень.
- комунікативність належить найважливішій риси педагога. Вона характеризує його здатність до продуктивної педагогічної взаємодії, готовність та вміння реалізувати зміст і різноманітність функцій педагогічного спілкування. Успішність педагогічних комунікацій залежить від здатності педагога долати різні бар'єри спілкування, вибирати ефективні рольові позиції.

Експериментальні дослідження, проведені П.С. Гуревичем, свідчать про те, що при визначенні оптимальної манери спілкування мають значення характер взаємин з аудиторією, соціальний престиж викладача, зміст розмови, розмір приміщення, адже лектор часто зменшує дистанцію спілкування, щоб створити «ефект довіри» у слухачів, забезпечити більшу «відкритість» спілкування [4].

Внутрішнє «Я» є головною із складових педагогічного іміджу, тому що уміння подобатися та налаштувати до себе інших людей є необхідною якістю професійного спілкування.

Дуже важливо, щоб зовнішній імідж не розходився з внутрішніми установками вчителя, відповідав його характеру та поглядам.

Практична роль емоцій в професійній діяльності, на жаль, оцінюється не повністю та неоднозначно. На нашу думку, часто молоді викладачі не готові до емоційних переживань, у них не сформовані знання, вміння та навички, необхідні для подолання емоційних труднощів професії.

В узагальненому вигляді ідеальна модель високопрофесійного вчителя має такі складові: гуманізм, справедливість, демократизм, здатність до емпатії, комунікабельність.

Таким чином, можемо підсумувати, педагогічний імідж – це образ педагога, що створюється ним відповідно до його відношення до ідеального стилю професійної діяльності, зовнішнього вигляду та характеру спілкування, який активно впливає на формування його педагогічної культури.

Будь-який імідж не формується спонтанно, він є результатом цілеспрямованої роботи педагога над собою в контексті вибудови взаємопов'язаних компонентів: когнітивного, габітарного, комунікативного та кінетичного.

Рушієм формування педагогічного іміджу є мотивація. Різноманітні мотиви особистості виступають спонукальною силою в досягненні мети. Мотив і мета, на думку Б. Ломова, утворюють свого роду «век-

тор» діяльності. Цей вектор виступає в ролі системо утворюючого фактора, що організовує всю систему психічних процесів і станів, які формуються і розкриваються в процесі іміджевої діяльності.

У процесі дослідження, ми дійшли висновку, що формування професійного іміджу молодого викладача вищої школи це поетапний процес, на ефективність якого має вплив ряд умов:

- 1) розвиток у викладача інтересу до себе та до оточуючого світу;
- 2) усвідомлення необхідності створення позитивного іміджу;
- 3) прояв власної активності у роботі над іміджем;
- 4) знання вимог студентської аудиторії до особистості викладача;
- 5) виявлення початкового рівня розвитку якостей, які складають базу позитивного іміджу;
- 6) оволодіння педагогом прийомами самопізнання а також навиків проектування індивідуального іміджу;
- 7) дотримання принципів систематичності при створенні іміджу;
- 8) дотримання принципів різноманіття форм та методів роботи щодо корекції іміджу.

Процес створення іміджу носить пролонгований характер та умовно поділяється на декілька етапів. Український науковець В. Олексенко виділив такі:

- сприйняття образу, що стане підґрунтям для побудови іміджу – на цьому етапі особливо впливає реальний образ викладача, якщо його не має, студент створює його з власних ідеалів;
- корекція реального образу до ідеального з урахуванням особливостей педагога, що формує імідж;
- програвання та примірювання бажаного іміджу до реального образу викладача;
- входження в образ у процесі викладацької практики;
- індивідуалізація набутого образу викладачем [9].

Для забезпечення створення іміджу викладача необхідно наявність певних умов, які можна розподілити на зовнішні та внутрішні, або іншими словами на залежні та незалежні. Внутрішні умови знаходяться під владою викладача, а от зовнішні умови часто не залежать від бажань та можливостей педагога та зачасти не підвладні йому. Зважаючи на це, процес формування іміджу викладача потребує свідомого підходу та постійного управління ним, що передбачає конструювання позитивного образу педагога, імплементацію бажаних характеристик у його поведінкову форму, мотиваційно-ціннісну орієнтацію та комплексну систему оцінювання [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході проведеного дослідження було визначено, що вибудова професійного іміджу викладача носить свідомий та цілеспрямований характер, цей процес потребує суворої самодисципліни та самоуправління і безперервно-

го самовдосконалення. Необхідно звернути увагу, що на формування іміджу впливають внутрішні та зовнішні фактори. Процес формування іміджу є тривалим і залежить від багатьох чинників. Він повинен носити мобільний характер, адже в деяких професійних ситуаціях вимагатиме від викладача певних змін та відхилень від звичної лінії поведінки.

На нашу думку, в умовах сучасного суспільства необхідною умовою успішності професійної діяльності молодих викладачів, могло б стати освоєння прийомів іміджмейкінгу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоноболин Ф. Н. О некоторых психических качествах личности учителя. Вопросы психологии. 1975. №1. С. 100–111.
2. Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого навчального закладу. Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2010. Вип. 19. С. 294–299
3. Демчук Т. Напрямки вивчення іміджу викладача вищої школи. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2013. Вип. 3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_29.
4. Дурдыева Д. А. Особенности формирования имиджа руководителя как фактор повышения эффективности деятельности предприятия. Символ науки. 2017. Т. 1. №1. С. 25–30.
5. Євтушенко Г. В. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. №11. С. 630–634.
6. Кононенко А. О. Психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Одеса, 2003. 30 с.
7. Костева Т. Б. Роль іміджу в професії соціального працівника. Наукові праці. Педагогіка. 2016. Т. 269. С. 257.
8. Костромина С. Н. Коммуникативная компетентность педагога как фактор успешности его диагностической деятельности. Психологическая наука и образование. 2007. №. 3. С. 77–86.
9. Олексенко В. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. Проблеми освіти. 2015. Вип. 84. С. 258–263.
10. Панферов В. Н. Когнитивные эталоны и стереотипы взаимопознания людей. Вопросы психологии. 1982. №. 5. С. 139–141.
11. Петровська Т. Соціально психологічні складові іміджу спортивного тренера як суб'єкта спортивної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Зб.

наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 4 (74). С. 74–77.

12. Попова Л. Імідж сучасного педагога. Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід. 2008. №. 3. С. 41.

13. Шепель В. М. Имеджелогия. Москва: Экономика, 1996. 398 с.

14. Шепель В. М. Имиджелогия: Секреты личного обаяния. 2-е изд, перераб и доп. Москва: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. 382 с.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЙНИЙ ПЕРЕКЛАД СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Gonobolin F. N. O nekotoryh psihicheskikh kachestvah lichnosti uchitelja. Voprosy psihologii. 1975. №.1. S. 100–111.

2. Grejlil O. Psihologija formuvannja imidzhu викладача вищого навчального закладу. Gumanitarnij visnik Derzhavnogo vishhogo navchal'nogo zakladu «Perejaslav–Hmel'nic'kij derzhavnij pedagogichnij universitet imeni Grigorija Skovorodi». Perejaslav-Hmel'nic'kij, 2010. Vip. 19. S. 294–299

3. Demchuk T. Naprjamki vivchennja imidzhu викладача вищої школи. Visnik Nacional'noi akademii Derzhavnoi prikordonnoi sluzhbi Ukraïni. 2013. Vip. 3. [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_3_29.

4. Durdyeva D. A. Osobennosti formirovanija imidzha rukovoditelja kak faktor povyshenija jeffektivnosti dejatel'nosti predprijatija. Simvol nauki. 2017. T. 1. №.1. S. 25–30.

5. Євтushenko G. V. Imidzh suchasnogo викладача: сутність та особливості формування. Global'ni ta nacional'ni problemi ekonomiki. 2016. №11. S. 630–634.

6. Kononenko A. O. Psihologichni skladovi individual'nogo imidzhu suchasnogo pedagoga : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja kand. psihol. nauk : spec. 19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psihologija». Odesa, 2003. 30 s.

7. Kosteva T. B. Rol' imidzhu v profesii social'nogo pracivnika. Naukovi praci. Pedagogika. 2016. T. 269. S. 257.

8. Kostromina S. N. Kommunikativnaja kompetentnost' pedagoga kak faktor uspeshnosti ego diagnosticheskoy dejatel'nosti. Psihologicheskaja nauka i obrazovanie. 2007. №. 3. S. 77–86.

9. Oleksenko V. Formuvannja profesijnogo imidzhu suchasnogo vchitelja. Problemi osviti. 2015. Vip. 84. S. 258–263.

10. Panferov V. N. Kognitivnye jetalony i stereotipy vzaimopoznanija ljudej. Voprosy psihologii. 1982. №. 5. S. 139–141.

11. Petrovs'ka T. Social'no psihologichni skladovi imidzhu sportivnogo trenera jak sub'ekta sportivnoi dijalnosti. Naukovij chasopis Nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. Zb. nauk. prac'.

Kiiv: Vid-vo NPU im. M. P. Dragomanova, 2016. Serija 15: Naukovo-pedagogichni problemi fizichnoї kul'turi (fizichna kul'tura i sport), Vip. 4 (74). С. 74–77.

12. Popova L. Imidzh suchasnogo pedagoga. Vidkritij urok: Rozrobki. Tehnologii. Dosvid. 2008. №. 3. S. 41.

13. Shepel' V. M. Imedzhelogija. Moskva: Jekonomika, 1996. 398 s.

14. Shepel' V. M. Imidzhelogija: Sekrety lichnogo obajaniya. 2-e izd, pererab i dop. Moskva: Kul'tura i sport, JuNITI, 1997. 382 s.

УДК 159.9:159.94

Шарінова Д.С., канд. психол. наук, доцент кафедри спеціальної та фізичної підготовки Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, e-mail: ds-shooting@rambler.ru;

Снісаренко А.Г., канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри техніки та засобів цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, e-mail: asnisarenko@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЕМОЦІЙНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ НА ІНДИВІДУАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ СПОРТСМЕНІВ-СТРІЛКІВ ПІД ЧАС ЗМАГАНЬ

У статті висвітлено проблеми, які найчастіше викликають психічну напругу, емоційне збудження, стрес або передстартове хвилювання у спортсменів з кульової стрільби. Визначено основні детермінанти поведінки спортсмена. Проведено класифікацію впливу емоційних переживань на індивідуальну поведінку спортсмена в ситуації змагальної діяльності. Побудовано квазіпростір емоційних переживань спортсменів-стрілків збірної команди України. Використовувався метод моделювання, який дозволив ввести вимір рівня психоемоційного напруження спортсмена-стрілця.

Ключові слова: емоційні переживання, спортсмени-стрілки, змагальна діяльність.

В статье отражены проблемы, которые чаще всего вызывают психическое напряжение, эмоциональное возбуждение, стресс или предстартовое волнение у спортсменов по пулевой стрельбе. Определены основные детерминанты поведения спортсмена. Проведена классификация влияния эмоциональных переживаний на индивидуальное поведение спортсмена в ситуации соревновательной деятельности. Построено квазипространство эмоциональных переживаний спортсменов-стрелков сборной команды Украины. Использовался метод моделирования, который позволил ввести измерение уровня психоемоционального напряжения спортсмена-стрелка.

Ключевые слова: эмоциональные переживания, спортсмены-стрелки, соревновательная деятельность.

Постановка наукової проблеми. Необхідною умовою досягнення високих результатів у стрілецькому спорті є наявність певних психологічних якостей – вміння концентрувати увагу, сенсомоторна координація